

Viktoriia Cherniak

Uniwersytet Warszawski

NAZWY ODZIEŻY W WÓJTOWCACH NA PODOLU NA TLE OKREŚLEŃ W WYBRANYCH GWARACH POLSKICH NA UKRAINIE

Garment Names in Wojtowce in Podolia in Comparison with other Polish Dialects in Ukraine

ABSTRACT. The article presents 123 names of clothing in the village of Wójtowce in Podole. The collected material is divided into subgroups: names of head coverings, names of outerwear, names of underwear, names of footwear, names of shoes and their parts, names of accessories and parts of clothing, names of actions connected with clothing. Among the names of clothing there are both borrowings from the Ukrainian and/or Russian languages and Polish native words, including the words common for Polish and Ukrainian/Russian. The presented words are compared with certain Polish dialects in Ukraine (including unpublished material). In the described vocabulary Ukrainian and/or Russian borrowings constitute 37% while native Polish lexemes are predominant and make up 44%, words common for Polish and Ukrainian/Russian – 19%.

KEYWORDS: garment names, Polish dialects, linguistic contacts, borrowings, common words

Celem artykułu jest pokazanie konkurencji wyrazów polskich i zapożyczonych z języka ukraińskiego i/lub rosyjskiego, które dotyczą nazw odzieży, obuwia, dodatków, materiałów, a także czynności z nimi związanych, porównanie wyekscerpowanego materiału z wybranymi gwarami polskimi na Ukrainie. Przedstawiony materiał ma pokazać, jakie wyrazy przeważały na badanym obszarze: rodzime czy zapożyczone. Dotychczas na ogół przedstawiono same zapożyczenia oraz ich ogólnopolskie odpowiedniki (por. A. Krawczyk-Wieczorek¹, O. Zakhutska²).

¹ A. Krawczyk, *Zapożyczenia leksykalne w sytuacji wielojęzyczności: ukrainizmy i rusycyzmy w gwarze Maćkowiec na Podolu*, Warszawa 2007; A. [Krawczyk-]Wieczorek, *Słownictwo polskiej gwary kresowej na przykładzie Maćkowiec na Podolu. Charakterystyka funkcjonalna* [rozprawa doktorska – komputeropis], Warszawa 2011.

² O. Zakhutska, *Polszczyzna drobnoszlacheckiej wsi Siaberka na Wołyniu. Słownictwo*, Warszawa 2015.

Głównym źródłem interferencji jest bilingwizm Polaków i Ukraińców, którzy mieszkali w jednej wsi: „I jedni, i drudzy często posługiwali się swobodnie obydwoma językami. Po wojnie silny wpływ na język polski miał język ukraiński, który dokonywał się poprzez szkołę, a także poprzez radio i telewizję (do 1989 r. także rosyjski, sowiecki)”³. Choć nierzadko przed okresem represji (1933–1937) zdarzały się wsi czysto polskie. Wspomina o tym także jedna z informaterek ze wsi Wójtowce: „*Du kuliktywizacji, to du wojny były wsio. A tut była pol'ska szkoła, no my dziwczata razem chudyły. To były du tretii szostu, du tretii s'iomomu roku pol'ska szkoła. Putomu jak wysyłku naczały rubyty na Kazachst|an i tud|i ta szkoła jakoś ruźliciałaś. Tudi nastała ukr|ajinska szkoła. A pu tomu naczała si wijn|a, tu wże pol'skoj zowsim ni bułu*” Ż1974.

Podstawę materiałową dla Wójtowiec stanowią materiały zebrane podczas badań terenowych przez zespół J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dziegiel w 1994 r. Wykorzystano kwestionariusz K. Dejny⁴, a także kwestionariusz sporządzony przez J. Riegera.

Wójtowce jest to polska wieś chłopska na Podolu, oddalona 19 km od Wołoczysk. Gwarę wsi Wójtowce opisano w: *Morfologia czasownika w gwarze wsi Wójtowce na Podolu*⁵, *Imiona i nazwiska w Wójtowcach i Zielonej koło Wołoczysk*⁶ oraz *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*⁷.

Nazwom odzieży w języku polskim poświęcono pracę *Nazwy ubiorów we współczesnej polszczyźnie* autorstwa Marii Borejszo⁸. Opisano tam wyrazy udokumentowane w XX-wiecznej leksykografii, a także w prasie polskiej i innych opracowaniach poświęconych modzie. Umieszczony tam *Słownik nazw ubiorów XIX–XX wieku* obejmuje 2572 hasła. W książce *Nazwy ubiorów w języku polskim do roku 1600*⁹ też autorki przedstawiono 945 wyrazów staropolskich nazw ubiorów, dodatków, ozdób i uzbrojenia z XIV–XVI w., wyodrębniono grupy semantyczne, a także wskazano na możliwe źródła zapożyczeń. *Słownik ubiorów* I. Turnau¹⁰ gromadzi 3761 nazw ubiorów i dodatków do nich, uzbrojenia, ozdób i określił barw noszonych przez ludzi różnych stanów, zamieszkujących ziemię dawnej Rzeczypospolitej w XVI–XVIII w. Anna Kostecka-Sadowa w książce o zapożyczeniach wschodniosło-

³ J. Rieger, *Ukraińskie interferencje w słownictwie polszczyzny w Galicji*, [w:] *Українська мова в Галичині: історичний вимір*, Львів 2011, s. 108.

⁴ K. Dejna, *Atlas gwar polskich. Kwestionariusz*, 1987.

⁵ M. Bakun-Kiczynska, J. Rieger, *Morfologia czasownika w gwarze wsi Wójtowce na Podolu*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. XI, 2004, s. 135-189.

⁶ J. Rieger, *Imiona i nazwiska w Wójtowcach i Zielonej koło Wołoczysk*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. XI, 2004, s. 343-362.

⁷ J. Rieger, *Wójtowce (dziś Pisarówka)*, [w:] J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dziegiel, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*. Cz. 2. Kraków 2007, s. 104-117.

⁸ M. Borejszo, *Nazwy ubiorów we współczesnej polszczyźnie*, Poznań 2001.

⁹ M. Borejszo, *Nazwy ubiorów w języku polskim do roku 1600*, Poznań 1990.

¹⁰ I. Turnau, *Słownik ubiorów*, Warszawa 1999.

wianskich w gwarze polskiej¹¹ poświęca osobny podrozdział nazwom związanym z odzieżą. W artykule *Gwarowe nazwy ubiorów w Słowniku warszawskim*¹² M. Borejszo przedstawia słownictwo gwarowe nazywające odzież wierzchnią i różnego typu akcesoria stroju, takie jak: okrycia głowy, rąk, nóg, zdobienia odzieży, biżuteria itp. W artykule *O sposobach tworzenia nazw odzieży w okresie staropolskim i współcześnie*¹³ opisuje sposoby nominacji wykorzystywane do tworzenia polskich nazw ubiorów właściwych dla polszczyzny różnych epok. W języku ukraińskim nazwom odzieży poświęcono pracę H. Berezowskiej *Nazwy odiahu ta wzuttia u schidnopodilskich howirkach*. Autorka umieszcza słownik, który obejmuje 2500 haseł. Zebrany materiał pochodzi z 207 badanych miejscowości wschodniego Podola.

Dla analizy materiału z Wójtowiec wybrałam informatorki, które opowiadają o odzieży: MG31, WG15, JF17, HG22 (cyfra oznacza rok urodzenia).

Informatorki opowiadają też, jak ciężko było i szyć, i kupować odzież:

*Ani byłu w mahazyni szo by kupić, a jak przywiezu, tu całe sutki stojisz nocu, zimu stojisz, dwa metry kupisz, tak wszyjisz tam bli|uzyczki czy spódnicy*¹⁴. [To kiedy tak było?] *za Stali...* [A przed wojną?] *przyd wojnu... nie. Aha pošli wojny stały ta uo, za Br|yżniwa to wże wsio byłu, wsio byłu, wsio HG22. To tera, piryj tak byłu, tera wot wsiego można dostać i wsio je, a pirwyj z tego nie byłu. Mój ūojc'iec robił płótno. Szyli k.oszuli.* [A jak taka koszula wyglądała?] *Na wirzcha robili, bo jak nie byłu gdzie kupić, i szyli, no nie wiem WG15. I duży trudnu byłu za to wsio. A deś pošla wojny, dieś w roku, nie wim jakiemu, pidisi|at piatomu, no tak o dzieś dupiru naczeniu w tak w mahazynach... to ni byłu. My tak biduwali, duży biduwali. Na a jak-żeż, kiedyś ni byłu z czegu, to my tam co-nybud' szukali i wiunzali MG31.*

Zebrany materiał obejmuje 123 nazwy ubiorów: nazwy odzieży noszonej przez mężczyzn i kobiety, ubiory spodnie i wierzchnie, dodatki. Słownictwo podzieliłam korzystając z prac M. Borejszo na podgrupy: nazwy okryć głowy, nazwy odzieży wierzchniej, nazwy odzieży spodniej, nazwy okryć nóg, nazwy obuwia i ich części, nazwy dodatków i części ubiorów, nazwy czynności związanych z odzieżą.

Zebrana leksyka została porównana ze słownictwem wsi Maćkowce (skrót – Maćk) koło Chmielnickiego (teksty niepublikowane), opracowanym przez

¹¹ A. Kostecka-Sadowa, *Rzeczownikowe zapożyczenia wschodniosłowiańskie w gwarach polskich*, Kraków 2015, s. 176–200.

¹² M. Borejszo, *Gwarowe nazwy ubiorów w Słowniku warszawskim*, „Poznańskie Studia Polonistyczne”. Seria Językoznawcza”, t. 20 (40), z. 2, 2013, s. 59–72.

¹³ M. Borejszo, *O sposobach tworzenia nazw odzieży w okresie staropolskim i współcześnie*, [w:] „Studia historycznojęzykowe”, t. I, 1994, s. 43–49. Ганна Березовська, *Словник назв одягу та взуття у східноподільських говірках*, Умань 2010.

¹⁴ Cytaty podaję w transkrypcji uproszczonej z zachowaniem najważniejszych cech wymowy gwarowej.

A. Krawczyk-Wieczorek; słownikiem gwary Oleszkowiec (skrót – Oleszk) koło Felsztyna (Hwardiejsk)¹⁵, który obejmuje 5200 wyrazów; słownikiem Hreczan (Greczan; skrót – Hrecz) koło Chmielnickiego (dawniej Płoskirów)¹⁶, liczącym 2850 wyrazów; nieopublikowanym maszynopisem pracy magisterskiej A. Dorosz *Polszczyzna kresowa ludności polskiej wsi Pnikut*¹⁷ (skrót – Pnik); nieopublikowanym maszynopisem pracy G. Tymbrowskiej *Słownictwo kresowe mieszkańców Dranieckich Chatek (Czerwonych Chatek)*¹⁸ (skrót – DrCh); *Słownikiem gwary przesiadleńców ze wsi Tuligłowy koło Komarna*¹⁹ (2714 wyrazów; skrót – Tuligł); słownikiem wsi Draganówka koło Tarnopola²⁰ (ok. 4800 wyrazów; skrót – Drag); słownictwem wsi Satanowa nad Zbruczem²¹ (skrót – Sat); słownictwem gwar polskich w Mościskach i wsiach okolicznych²² (ok. 4000 haseł; skrót – Mość); a także słownictwem wsi Nowosielica (skrót – Nowos) na południe od Chmielnickiego (teksty nieopublikowane).

Wśród określeń odzieży znajdują się zarówno zapożyczenia z języków ukraińskiego i/lub rosyjskiego, jak i wyrazy rodzime, w tym wspólne z językami wschodniosłowiańskimi. Przy wątpliwym ustaleniu znaczenia wyrazu umieszczam obok wyrazu znak zapytania, np. *zaprawa* ‘[?]’. Warianty fonetyczne wyrazu umieszczane są w jednym haśle, np. *krejka* też *krajka*; *tejbik* też *lejbik*. Zdrobnienia podawane w osobnym haśle ze skrótem ‘zdrobn.’. Na końcu hasła umieszczono odsyłacze do synonimów, a także wyrazów zdrobniałych (co sygnalizuje strzałka), np. *palt|o* → *plaszcz*, *sukienka* → *platie*; *giestka* → *giestoczka*, *gudczizki* → *guzik* (*gudzik*), *bulawka* → *bulawoczka*.

Informatoriki, skróty:

WG15 – kobieta, ur. w 1915 r. O swej rodzinie opowiada: „*Wysłali na Kozachst|an brata, a drugiego na Donecku, tam zabrali jego, roztrzeliali tam gdzie tam jego. [A kiedy go zabrali?] w trzydzieści i s’iudnym roku*”. „*No mam pieńć syny i wsi trachtoristy... na trachtoru robiu*”.

¹⁵ I. Cechosz-Felczyk, *Słownictwo gwary Oleszkowiec i Hreczan (Greczan) na Podolu*, Kraków 2004, s. 27–272.

¹⁶ I. Cechosz-Felczyk, *Słownictwo gwary...*, s. 275–397.

¹⁷ A. Dorosz, *Polszczyzna kresowa ludności polskiej wsi Pnikut (w dawnym woj. lwowskim)* [praca magisterska – komputeropis], Wrocław 2001.

¹⁸ G. Tymbrowska, *Słownictwo mieszkańców Czerwonych Chatek według kwestionariusza Atlasu gwar polskich* [komputeropis].

¹⁹ W. Parył, *Słownik gwary przesiadleńców ze wsi Tuligłowy koło Komarna*, Kraków 2004.

²⁰ J. Chromik, *Draganówka. Ludzie – mowa – tradycja*, [w:] *Słownictwo kresowe. Studia i materiały*, Warszawa 2008, s. 13–112.

²¹ R. Modzelewska, J. Rieger, *Słownictwo gwary Satanowa nad Zbruczem*, [w:] *Słownictwo kresowe. Studia i materiały*, Warszawa 2008, s. 270–366.

²² A. Kostecka-Sadowa, *Słownictwo gwar polskich w Mościskach i wsiach okolicznych*, [w:] *Słownictwo kresowe. Studia i materiały*, Warszawa 2008, s. 113–260.

JF17 – kobieta, ur. w 1917 r. Jej ojciec był tkaczem i prowadził we wsi własny warsztat. Na co dzień mówi gwarą, z zięciem porozumiewa się po ukraińsku. Mąż jej zaginął na wojnie, a jedno jej dziecko zostało zabite przez Niemców. Sama wychowywała dzieci. Nie wiadomo, czy uczęszczała do szkoły. Polską gwarą posługuje się swobodnie, zna też ukraiński, którego używa przy cytowaniu.

HG22 – kobieta, ur. w 1922 r., jej rodzice byli Polakami, w Wójtowcach mieszka od ślubu.

MG31 – kobieta, ur. w 1931 r., chodziła do szkoły ukraińskiej w Wójtowcach: „*Ukraiński, tutaj wo ni był.o pol'skich. U nas tut ni był.o pol'ski, pol'ska była pód Wóluczyski*”. Po polsku w zasadzie nie czyta: „*Ja tr|oszczeczki wumie, ali dobrzy ni.e, ali tak litanie czy co, to ja moży przyczytam*”. Jest szwaczką. O rodzicach mówi niejasno: „*Moja mama Puliaczka i tat.o był Poliak*”, w innym miejscu mówi: „*A tatu Wukrajiny*”.

Ż1974 – kobieta, ur. w 1974 r., chodziła do szkoły ukraińskiej (także poza wsią), czyta po polsku: „*Ja chudyła wukrajinsku szkołu na Pi|esariūku*”.

1. Nazwy okryć głowy i ich części

chustka ‘chusta, chustka na głowę’, por. ukr. *хустка*. [Kobiety co nosiły na głowach?] *Ja nie wim co, jakaś chustka*. [A na zimę?] *No to je ciepła chustka. Wowcy trzymali, plietli chustki i zawodziac si* WG15. [A na głowę?] *chustka* JF17. *Wo taki chustki* MG31 ▲ Drag, DrCh, Oleszk, Pnik, Sat, Tuligł; por. Maćk: *chusta, chustka*, Nowos: *chustka, chusta* → *chuścina, chuścinka, nakidka*

chuścina ‘chusta, chustka na głowę’, por. ukr. *хустина*. *A tutaj sze chuścino tak |o zwionżu* WG15. *U mni na górzy w.ełniana chuścina to het' oni [mole] zjedli* JF17. *Bliuzkie, spódnicy, chuściny* MG31 ▲ Oleszk, Tuligł; por. Drag: *chuścina, fuścina* → *chustka, chuścinka, nakidka*

chuścinka ‘ts.’, zdrobn. od *chuścina*, por. ukr. *хустинка*. *No a coż, chuścinka zawionzana czy zakrencona, tyj* WG15 ▲ Maćk; por. Mośc: *chustynka*, Tuligł ‘chustka do nosa’ → *chustka, chuścina, nakidka*

czapka ‘ts.’, por. ukr./ros. *uanka*. [W zimie?] *czapka taka ciepła* WG15. [Chłopy to nosili?] *czapki*. [Taka czapka zimowa, to jakoś nazywali?] *czapka*. *Bez czapki to w zimie ni chodzi* JF17. [A w zimie?] *czapki* HG22 ▲ Drag, Maćk, Pnik; por. DrCh: *czapka, ciepła czapka, szapka*, Hrecz: *czapka, szapka*, Oleszk: *szapka*, Sat: *czapka, szapka*, Nowos: *czapeczka, czapka, czopka*

czepiec ‘dawne nakrycie głowy mężatek’, por. ukr. *чепець*, ros. *чепец*. *No maju na budnyj deń i na święto czepiec*. *Czepci i kapturki kazali*. *Jakieś czepce nosili sze ja czut'-czut' nu pamientam takij czepce, takie na głowie zaczepiali sie takie, to było takie*. *Nu sze jak ja była mała, to sze może było mnie pieńć liat, sześć,*

takie wo wo, to ja i takie widziała. Sze nawit' mojjj mama takij mieli. [A kto nosił czepce, dziewczyny?] *Nie, dziewczyny ni, kubiety. No maju na budnyj dzień i na święto czepiec* WG15 ▲ Nowos: *czepiec, czepczyk* → *kapturek*

kapeluch 'kapelusz', z ukr. *kanel|юх*. *Ze słomy kapeliuchi takie. Kapeliuch no, ze słomy wypliecie sobie sam, to tyj taki.* [Sam wypłatał?] *A coż, z żytni słomy* WG15. *Z mat|eriji, nie, nie. I zy słomy. Z łepechu buw kapeli|uch. Liepych* [Tartak – VCh]. *Liepych pu pol'skie buło, liepych* HG22 ▲ Drag, Mość, Oleszk, Tuligł; por. DrCh: *kapeluch, kapeluszek*, Hrecz: *kapeluch, kapelusz, szłapa*, Nowos: *kapel|usz*, Pnik: *kapelusz*

kapiszon 'kaptur', por. ukr. pot. *kaniw|он*, ukr. *kanюw|он*. *Chto miał z tym wo, z kapiszonom, a chto bez kapiszona* WG15 ▲ Mość

kapturek 'nakrycie głowy kobiet zamężnych', zapewne zdrobn. od *kaptur*, z ukr. *kanмыок*. *Czepci i kapturki kazali.* [Każda kobieta miała cze...] *no kapturki* WG15 ▲ por. Oleszk: *kaptur* 'kaptur' → *czepiec*

kaszkiet też **kaszkit** 'czapka z daszkiem', por. ukr. pot. *kauk|em*, ukr. *kauk|em*. [Co mężczyźni nosili?] *Nic, kaszkiet taki* WG15. *Kaszkiet, kaszki|et. Bez kaszkieta* JF17 ▲ DrCh: *bez kaszkieta*, Drag: *kaszkiet*, Hrecz: *kaszkiet*, Mość: *kaszkiet*, Oleszk: *kaszkiet*, Tuligł: *kaszkiet*

kozyryk 'daszek czapki', z ukr. *козыр|ок*. [To kaszkiet ma z przodu taki...] *kuzyryk* JF17. [To kaszkiet był z czym?] *z kuzyrykim* HG22 ▲ DrCh: *kozyryk*, Mość: *kozyrek, podkozyrek*, Nowos: *kuzerek*, Oleszk: *kozyrek*, Pnik: *daszek*

nakidka 'peleryna', z ukr./ros. *накидка*. [Wełniana, gruba i ciepła chustka, którą noszono na ramionach?] *nakidka* JF17 ▲ DrCh: *naplieczna chustka* 'wełniana chustka noszona na ramionach', Mość: *namitka* 'biała chusta z obu stron wyszyta lub wyhaftowana czerwonymi nitkami, tkana ze lnu, rzadko z konopi', Pnik: *chustka-pled* 'chustka wełniana noszona na ramionach', Tuligł: *łuczka* 'wełniana chustka zakładana na ramiona' → *chustka, chuścina, chuścinka*

rondo 'ts.'. [A kapeluch ma naokoło?] *rondo* JF17 ▲ DrCh: *kronk, krzydło*, Oleszk: *krysa, kryza*, Pnik: *rondo*, Tuligł: *krysa*

welon 'ts.', por. ukr. pot. *вельон*. *Welion taki nakładaju, długi, biały, a to taki wo, nu kruciuški, taki wo no na głowe nałoże* WG15 ▲ Hrecz, Mość, Nowos, Oleszk, Sat

Z przedstawionych 13 wyrazów 4 są ogólnopolskie: *chuścina, chuścinka, czapka, rondo*; 5 – wspólne (pol.-ukr.(ukr.pot.)): *chustka, kaszkiet, welon, czepiec, kapturek*; 4 – zapożyczone: *kapeluch* (z ukr.), *kapiszon* (z ukr.), *kozyryk* (z ukr. pot.), *nakidka* (z ukr. pot.).

2. Nazwy odzieży wierzchniej i jej części²³

bluzka ‘ts.’, por. ukr. pot. *блужка*, ukr./ros. *блужка*. *Bliuzka to to wot krótka, na wirzcha* WG15. *A tu na górze bliuzka była sze na górze była* JF17. [Kobiety na wierzchu nosiły bluzki, czy jak to się nazywało?] *bliuzka* HG22. *Bliuzki, spódnicy pyrkaliowy* [z płótna bawełnianego. – VCh] *o takie wo były* MG31 ▲ Hrecz, Nowos, Oleszk, Pnik, Sat; por. Drag: *bluzka, kabat*, DrCh: *bluzka, bluzeczka*, Maćk: *bluzka, bluszczyna, kabat*, Mośc: *bluzka* ‘marynarka’

guńka też **huńka** ‘guńka: wierzchnie okrycie z sukna, z rękawami i kapturem’, por. ukr. przest. *гунька*. [Huńka?] *n.o taka z sukna grubego, to to guńka. Chłopy takie mieli, no i baby*. [Długie czy krótkie?] *długi, długi, długa taka huńka. Chto miał z tym wo, z kapiszonem, a chto bez kapiszona, tak chto co. Zara pal’to kažo, a pirw|yj kazali huńka* WG15 ▲ Drag: *hunia, huńka, gunia*, Maćk: *huńka*, Oleszk: *huńka* ‘wierzchnie okrycie z sukna do kolan, z rękawami i kapturem’

kamizelka ‘ts.’, por. ukr. pot. *камизелька*. *Kamizel’ka, o ůo tak ůo, jak ja zara w.odziana, byz r.eńkawów* JF17. *A byz tak o byz r.enkawów kamizel’ka kažu, żylietka* MG31 ▲ Oleszk, Pnik, Sat; por. DrCh: *kamizelka, kamizeta*, Nowos: *kamizelka, kamyzelka, kamzelka, serdak* ‘ciepła kamizelka’ → łejbik, żyletka

koszula₁ ‘koszula męska’, por. ukr. dial. *кошуля*. *Kuszulia, no ot na kuszulia była kiedyś ni kazali, ży tam kuszulia z płótna była szyta. Z r.eńkawami, ni było tak o byz r.eńkawów* JF17 ▲ Drag, Oleszk, Sat, Tuligł ‘koszula lniana’; por. DrCh: *koszulka*, Maćk: *koszula, koszulina*, Nowos: *koszula, koszula wierzchnia, wyszywanka* → rubaszka

kożuszek ‘ciepłe wierzchnie okrycie’, zapewne zdrobn. od *kożuch*, por. ukr. *кож|yu|ок*. *Czy kożuszek czy coś, coś mieli*. [A kożuszek to jaki był, z rękawami czy bez?] *Z reńkawami, to na co tyj kożuszek bez reńkawa* WG15 ▲ Drag: *kożuch, kóžuszyna, baranica*, Hrecz: *kożuch*, Maćk: *kożuch*, Nowos: *kożuch, kożuszek*, Oleszk: *kożuch, baranek* ‘kożuch barani’, Sat: *kożuch*, por. też Pnik: *kożuch* ‘wierzchnia stężała warstwa na ugotowanym mleku’

kreja ‘kiereja, długi, obszerny płaszcz podbity futrem’, por. ukr. przest. *курея*. *Kreja* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano → krejka (krajka)

krejka też **krajka** ‘kiereja, długi, obszerny płaszcz podbity futrem’ zapewne zdrobn. od *kreja*, por. ukr. przest. *курейка*. *A to krejka taka w pasy takie mieli to to*. [Kobiety?] *kobiety takie, to wże w zimie za... zawodziwajo takij długij wudeży i tak wsich(?) pasuju, taka szeroka wo. Rozmajita won|a była* WG15. *Krajka nazywała si pu ukrajinsky, pu pol’sku jak ny znaju. Krejka*. [Jak?] *Krejka*. [Jak to wyglądała?] *taka czyrwona tak ůo zawiunzuwali t.o t.o ni za naszy pamieñci. Damn|o mówili tak, matka tak mówiła*. [Ale to kto nosił?] *a n.o stary*

²³ Do tej grupy zaliczam ubiory noszone na białźnie latem i zimą.

liudzi. I żinky i muszczyny nusyły toży HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano → kreja

kurtoczka ‘kurteczka’ z ukr./ros. *к|урточка*. *K|urtoczka sze je taka wo teńka z uprzywk.o, a wo taka na pudobie jak wo wy (...). T.o kurtoczka nazywa si MG31* ▲ DrCh: *spencer* ‘krótka kurtka’, Maćk: *kurtka*, Nowos: *kurtka, katan-ka*, Oleszk: *kurteczka*, Tuligł: *gurtka* ‘ocieplana kurtka’

łejbik też **lejbjik** ‘ts.’, por. ukr. dial. *леїбук*. [A nazywali coś lejbjik?] *łejbjik nazywali*. [A co to było?] *to takie wo i (...)* szyli *te bluzki, taka ona tak|o du stanu wyciśnienta, a tutaj ůo niby rozpuszczona, to kazali łejbjik JF17*. *Łejbyky kazały żink|y nosiat łejbyky. N.o to żinky HG22. Taki wo wrodi jegu jak saczyk taki malieńki szyli, r.eńkawy, i taki wo kuceńki, i tak |o na guzikach, to nazywał si lejbjik. N.o takie wrodie jak pynż|ak*. [Jak co?] *jak pynż|ak wrodie takie je, łejbjik MG31* ▲ DrCh: *łejbjik* ‘krótkie, wierzchnie ubranie kobiece z rękawami’, Pnik: *lejbjik* → żyletka, kamizelka

paltlo ‘palto’, por. ukr./ros. *пальт|о*. *Zara pal’t|o kažo, a pirw|yj kazali huńka WG15* ▲ Maćk: *palit|o*, Sat: *palt|o* → płaszcz

płaszcz ‘ts.’, por. ukr./ros. *плащ*. *To płaszczy byli, kiedyś z bryzentu płaszczy byli taki. Płaszcz toży nazywa si MG31* ▲ DrCh: *płaszcz, letniak, letni płaszcz*, Sat: *płaszczyk*, Tuligł: *płaszczyk* → paltlo

płatie ‘sukienka’, z ukr. pot. *платте*, ukr. *плаття*, ros. *платье*. [A co to jest sukienka?] *no płatia, to sukienka*. [To jak sukienka wygląda?] *na płatia takie wszyty to to tutaj JF17* ▲ DrCh: *płaticzko*, Oleszk ‘sukienka, też fartuch zapinany z przodu’, Sat: *płacie* → sukienka

pynżlak ‘marynarka’, z ukr. pot. *пунж|ак*, ukr. *підж|ак*, ros. *пидж|ак*. *N.o takie wrodie jak pynż|ak* [Jak co?] *jak pynż|ak wrodie takie je, łejbjik MG31* ▲ Nowos: *pinżak, pińczaczek, żakiet, pieżaczek*, Oleszk: *pindżak, penżak* ‘ocieplane wierzchnie okrycie męskie z sukna, do kolan, noszone zimą’

rubaszka ‘koszula męska’, z ukr. pot./ros. *рубашка*. [A chłopcy?] *Rubaszka. A rubaszki na wirzcha HG22* ▲ Drag, Hrecz, Nowos, Maćk, Oleszk → koszula₁

saczek ‘saczek: rodzaj luźnej krótkiej szaty kobiecej’, zapewne zdrobn. od *sak*, por. ukr. przest. *сач|ок* ‘damskie luźne krótkie palto’. *Taki wo wrodi jegu jak saczyk taki malieńki szyli, r.eńkawy, i taki wo kuceńki, i tak |o na guzikach, to nazywał si lejbjik MG31* ▲ Drag: *sak* ‘kurtka dla kobiet, lecz dłuższa od huńki’, Maćk: *saczek*, Nowos: *saczek, półsaczek*, Oleszk: *sak* ‘długie wierzchnie okrycie kobiece z rękawami’, *półsak* ‘wierzchnie okrycie z rękawami’

spódnica ‘ts.’, por. ukr. *спідниця*, ukr. pot. *спудниця*. *Spódnica jakaś WG15. Szyji si spódnica zy sztyroma klinami. A na budnyj dzień, to ja tam spódnicy. Kažo szyła sobi spódnicy z gursetym JF17*. [A kobiety co nosiły na dole, spódnice?] *spódnica i bliuzka*. [I to się spódnica nazywało?] *spódnica HG22. U nas toży kažu spódnicy. Bliuzki, spódnicy pyrkaliowy o takie wo były. Płyciona spódni-*

ca, wiunzana. Wo t.o ja sze takie wiunzała trochy MG31 ▲ DrCh: *spódniczka*, Drag: *spódnica pod gurt* ‘spódnica sfałdowana w pasie’, Hrecz: *spódnica*, Maćk: *spódnica, spódniczyna*, Mośc: *spódnica z dymy* ‘samorobne płótno z jakimś wizerunkiem z wyciskany farbą z oleju’, *spódniczyna* ‘licha spółdnica’, Nowos: *spódnica*, Oleszk: *spódnica, spódniczka*, Pnik: *spódnica*, Sat: *spódnica*, Tuligł: *dymka* ‘spódnica z płótna, noszona w dni świąteczne’

sukienka ‘ts.’, por. ukr. pot. *сукенка*, ukr. *сукенка, сукня*. [A co to jest sukienka?] *no płatia, to sukienka JF17* ▲ DrCh: *sukienka, sukieneczka, suknia*, Maćk: *sukienka*, Mośc: *sukienczyna*, Nowos: *sukienka, sukieneczka*, Oleszk: *sukienka, suknia, furka* ‘dziecinna sukienka’, Pnik: *sukienka*, Sat: *sukienka* → *płatie*

sztany₁ ‘sztany, spodnie’, por. ukr. *уман|у*. *Sztany na wyrzcha JF17. Toży sztany kazali, spodni sztany, a to wirzchni sztany MG31*. Informatorzy podają, czym kiedyś zapinały sztany: *Buły na guździkach, a w koho na razinc.e. No, ali moży kiedy był na mutuzyk, no my wże ni pamintała MG31. Ja znaju, szo na huczku|u i tu każe sztan|y na huczku tyl’ko. Na mutuzku nusili. Ja tak znaju* [Na mutuzku to rzadki?] *to rzadki HG22* ▲ DrCh: *sztany*, Drag: *sztany, sztanienta*, Hrecz: *sztany*, Maćk: *sztany*, Nowos: *sztany*, Oleszk: *sztany, sztaniczki*, Pnik: *spodnie*, Sat: *sztany*

watnik ‘krótkie palto albo kurtka watowana’, z ukr. pot. *ватник*, ukr./ros. *ватник*. [A co nosili na wierzch?] *Chto co miał, i taki watniki taki, watnik takij to WG15* ▲ Maćk: *watni saczyk, kufajka*, Nowos: *kuchwajka, kufajka*, Oleszk: *kufajka*, Tuligł: *watowanka, watówka, kacabajka* ‘kufajka’

żyletka ‘kamizelka’, z ukr. pot. *жулетка*, ukr. *жулетка*. *A byz tak .o byz rynka-wów kamizel’ka każu, żylietka MG31* ▲ W innych gwarach nie zapisano → *kamizelka, łejbik (lejebik)*

Z przedstawionych 20 wyrazów 10 są ogólnopolskie: *bluzka, kamizelka, koszula*₁, *kożuszek, krejka, kreja, łejbik, saczyk, spółdnica, sukienka*; 4 – wspólne (pol.-ukr.): *guńka, palt|o, płaszcz, sztany*₁; 6 – zapożyczone: *kurtoczka* (z ukr./ros.), *płatie* (z ukr.pot./ros.), *pynż|ak* (z ukr. pot.), *rubaszka* (z ukr. pot./ros.), *żyletka* (z ukr. pot.), *watnik* (z ukr. pot.).

3. Nazwy odzieży spodniej

bielizna też **bilizna** ‘bielizna’, por. ukr. *білизна*. [Bielizna?] *szmacie. No bielizna to to spodni szmaci wo. Kuszulia tam to wsio, spodni to to bilizna*. [Mówili bielizna czy szmacie?] *bielizna. Mówili szmacie jak bilizna. Kidała szmacie i chudziła na ryczki prac JF17* ▲ DrCh: *bielizna; chusta* ‘bielizna brudna do prania’, Oleszk: *bielizna*, Pnik: *bilizna*, Sat: *bielizna*, Nowos: *bielizna* → *szmacie*

- koszula**₂ ‘halka’, por. ukr. dial. *косуля*. *A koszulia na ciało*. [A baby co nosiły?] *i baby nosili koszuli* WG15. [A dawniej to kobiety nosiły na ciele koszuli?] *kuszuli* HG22 ▲ Drag: *halka*, DrCh: *koszula*, Hrecz: *koszula*, Maćk: *koszula*, Nowos: *koszula*, *koszula niżnia*, Oleszk: *koszula* ‘długa damska koszula na ramiączkach zakładana pod bluzkę, halka’, *nocnuszka* ‘koszula nocna’, Pnik: *koszula*, Tuligł: *halka* ‘koszula damska z rękawami, obszyta koronką’ → *soroczka* (spodnia)
- liwczyk** ‘biustonosz’, z ukr. *лифчик*, ros. *лифчик*. *To za te pazuchi punasyrujesz tej, z liwczyk tej skiniiesz* JF17 ▲ W innych gwarach nie zapisano
- majka** ‘podkoszulek’, z ukr./ros. *майка*. *A kucy, to majka* MG31 ▲ Drag: *pódkószulik*, Maćk: *majka*, Oleszk: *majka* ‘koszula’
- soroczka** (spodnia) ‘halka’, z ukr. pot. *сподня сорочка*, ukr. *спідня сорочка*. *No to spodni suroczi* HG22 ▲ Tuligł: *soroczka* ‘koszula lniana’ → *koszula*₂
- trusły** ‘krótkie kalesony’, z ukr. *трусы|u*, ros. *трусы|ы*. *Kiedyś ni chudzili w tam tych trusach i sztany, i wsio, a sztany na spodzie, sztany na wyrzcha* JF17 ▲ Maćk, Mość, Oleszk ‘spodenki, szorty’
- sztany**₂ ‘kalesony’, por. ukr. *штан|u*. *Nazywali tiel’ny sztany, każe tiel’ne sztany. To co na ciało wże sie. No to ciel’ne sztany byli, białe, białe* WG15. *A sztany na spodzie, sztany na wyrzcha. Wieczór, ruzbira si i w białych sztanach i w białych kuszuliach chłopy, a tera goł.e* JF17. [A to pod spodem?] *toży sztany kazali, spodni sztany, a to wirzchni sztany* MG31 ▲ DrCh: *spodni sztany*, Drag: *biały sztany, gaci*, Oleszk: *podsz|aniki, półsztaniki*, Pnik: *kalisony*, Tuligł: *gacie*
- szmacie** ‘bielizna’, por. ukr. pot. *шмаття* [A co to jest bielizna?] *szmacie*. [A szmacie, a szmacie to co to?] *no bielizna to to spodni szmaci wo*. [Ale to mówili bielizna czy szmacie?] *bielizna. Mówili szmacie jak bilizna. Kidała szmacie i chudziła na ryczki prac* JF17 ▲ Drag: *szmaci*, Nowos: *łachy, chusta*, Oleszk: *szmacie, szmaty*, Pnik: *łachy*, Sat: *szmacia* ‘odzież’, Tuligł: *szmacie* → *bielizna*

Z przedstawionych 8 wyrazów 3 są ogólnopolskie: *bielizna*, *koszula*, *szmacie*; 1 – wspólny (pol.-ukr.): *sztany*; 4 – zapożyczone: *liwczyk* (z ukr.), *majka* (z ukr./ros.), *soroczka* (spodnia) (z ukr. pot.), *trusły* (z ukr./ros.).

4. Nazwy okryć nóg

- nogawica** ‘nogawka’, por. ukr. dial. *ногавиця*. *Nugawica toży mówili. Nugawica bedzi wiencyj, jak sztanka* JF17 [Mają dwie...] *nugawicy* MG31 ▲ DrCh: *nogaszka, kołoszwa*, Drag: *nógawica*, Mość: *nogawica*, Nowos: *kołochwa*, Oleszk: *nogawica*, Pnik: *nogawka* → *sztanka*
- nosłok** ‘skarpeta’, z ukr. pot./ros. *нос|ок*. *Nos|ok czy panczocha taka* WG15. *To nosk|i, nosk|i nacionga si szurściany* JF17 ▲ DrCh: *skarpetki*, Nowos: *noski*, Oleszk: *nosk|i* ‘skarpety wełniane’, Sat: *noski*

pañczochoi też **panczochoi** ‘pończochy’, por. ukr.pot. *панчохи*, ukr. *панчохи*. *Pañczochoi wo wiunzału si toży* MG31. *Nos|ok* czy *panczochoa taka* WG15. MG31 wskazuje, że pończocha powinna być za *kuliana*, według WG15 i JF17 pończochy były różnej długości: *Jak chto chciał, jak chtoś chciał... Chto chciał to robił krótkie, chto długie, chto nijaki nie miał, tyj takie ůo* WG15. *Sze długa pañczochoa tak si nacionga si* JF17 ▲ DrCh: *panczochoi*, Drag: *puñczochoi cilesny* ‘pończochy cienkie, przeźroczyście’, Maćk: *pañczochoy*, Mość: *pañczochoy*, Nowos: *pañczochoy*, *poñczochoy*, Oleszk: *pañczochoa* ‘pończocha (z wefny)’, Pnik: *poñczochoy*, Sat: *panczochoy*, Tuligł: *pañczochoa*

sztanka ‘nogawka’, z ukr. pot. *штанка*. *Nugawica bedzi wiencyj, jak sztanka* JF17

▲ W innych gwarach nie zapisano → nogawica

wunuczki ‘onuce’, z ukr. pot. *вунучки*, ukr. *онучки*. *To nijaki ni wunuczki, ni pañczochoi ni wzuwa si jich w buty, nic. No na to nazywa si wunuczka. [A dwie?] To dwie wunuczky. W.onuczki, toż ja każy po polsku* JF17 ▲ DrCh: *onuca, onucka, onuczka*, Drag: *wunuczka, fecy*, Maćk: *unuce*, Mość: *onucka*, Nowos: *unucy, wunuca, obmotki*, Oleszk: *onucza, onuczka*, Pnik: *onuca*, Tuligł: *onuca, onucka*

Z przedstawionych 5 wyrazów 1 jest ogólnopolski: *nogawica*; 1 – wspólny (pol.-ukr.pot.): *pañczochoi*; 3 – zapożyczone: *nos|ok* (z ukr./ros.), *sztanka* (z ukr. pot.), *wunuczki* (z ukr. pot.).

5. Nazwy obuwia i ich części

buty ‘ts.’. *A w zimie to takie byli, coś mieli takie ciepłe buty* WG15. *To nijaki ni unuczki, ni pañczochoi ni wzuwa si jich w buty, nic* JF17 ▲ Maćk, Nowos, Oleszk, Tuligł; por.: Drag: *buty, wzuci*, Mość: ‘buty z długą cholewką’, Oleszk: *but* ‘but, też z cholewą do kolana’, Sat: *obuwka, buty*

czerwyki ‘trzewiki’, z ukr. pot. *чєрвукі*, ukr. *черевуки*. *Jakieś czerwyki takie mieli. [A „czerwyki” to jakie? Po kolana?] ni, ni, taki krótki taki wo. [Powyżej kostki]* WG15 ▲ Drag: *krzewik*, DrCh: *trzewiki* ‘damskie buty sznurowane’, Nowos: *czerwik, czerewik*, Oleszk: *krzewik, trzewik* ‘trzewik, but sznurowany’, Pnik: *trzewiki*

podeszwa ‘ts.’, por. ukr. *нідошва*, ros. *подошва*. *Niemcy przywózili taki buty drzywiany pudeszwy, jednak naszymy użuwali* JF17 ▲ Maćk, Oleszk, Drag: *pódejszwa, zola*, Nowos: *pódeszwa, zelówka*

ruminki ‘buty do kostek, sznurowane’, z ukr. pot. *румінки*, ukr. *руминки*²⁴. [Takie do kostki i takie sznurowane?] *To dłuższe wże saposzki, a te ruminki wże ůoni no du kulki tam. [Jak?] Ruminki czy saposzki* JF17 ▲ W innych gwarach nie zapisano

²⁴ Jest to rodzaj butów damskich z czarnego lub brązowego rodzaju skóry – chromu. Przednia część buta była szeroka i okrągła. Miały krótkie cholewy, były sznurowane z przodu. Obcas był śred-

- sapożki** ‘buty z cholewami do pół łydki, także kobiece’, z ukr. pot. *сапожки*, ros. *сапожки*. *Taki byli, to kazali sopożki, takie że to tak o, taki wo wż.e tyj, a wo du kuliana* WG15. *To dłuższe wże sapożki* JF17 ▲ Oleszk
- tufli** ‘półbuty’, z ukr. *туфлі*, ros. *туфли*. *Taki tufli takie mieli* WG15 ▲ Maćk: *tufle*, Nowos: *tuchli*, Sat: *tufli*, Tuligł: *meszty* ‘półbuty (damskie lub męskie)’
- zapiętek** ‘zapiętek: tylna część obuwia nad obcasem’, por. ukr. dial. *зан’яток*, ukr. *задник*. [To zapiętyk to?] *zapientyk nabityj taki z czegu tam nabija si, jest z drzewa jest taki* JF17 ▲ DrCh: *zapientek*, Oleszk: *zadnik*, Pnik: *zapientek*; por. też Nowos: *zadnik* ‘część woza’
- zaprawa** ‘[?]’ [A but tu z tyłu ma takie sztywne coś, to jak to nazywali, taki kawałek tu? Nie mówili zaprawa?] *zaprawa, zaprawa*. [To co to?] *zaprawa ... jo na z twarda tam wo, i już zapientyk* JF17 ▲ Oleszk *zaprawa* ‘futrówka w bucie’

Z przedstawionych 8 wyrazów 4 są ogólnopolskie: *buty*, *podeszwa*, *zapiętyk*, *zaprawa*; 4 – zapożyczone: *czerwyki* (z ukr. pot.), *ruminki* (z ukr. pot.), *sapożki* (z ukr. pot./ros.), *tufli* (z ukr./ros.).

6. Nazwy części ubiorów i dodatków

- buławka** ‘agrafka’, z ukr./ros. *булавка*. [A taka, co jest tylko takie, jak igła, to jak to nazywają?] *buławka* HG22 ▲ DrCh: *grafka*, *szpilka* ‘agrafka’, Mośc: *buławka*, Pnik: *agrafka* → *buławoczka*
- buławoczka** ‘agrafeczka’, zdrobn. od *buławka*, z ukr./ros. *бул|авочка*. *A co to buło też, to spinaju, wot buł|awoczki każu taki z huł|owuczkuju, a jak hołka* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano → *buławka*
- fartuch** ‘ts.’, por. ukr. *фартух*, ros. *фартук*. [A co to zapaska?] *zapaska? Tej fartuch pewni zapaska*. [A mówili fartuch czy zapaska?] *wiencyj mówili fartuch, a ja czuła to zapaska*. [To one chodzą w czym w za..?] *w te fartuszki puwyszynany i oni w te nidzieliu idzie, druga każy: Ty nawyt’ du kuścioła w zapaski idiesz*. [A jak fartuch jest, to taki od pasa w dół, czy tutaj też?] *nie, tak to fartuch si nazywa wże na hrudi* JF17 ▲ DrCh, Mośc, Nowos, Pnik; por. Tuligł: *pyrypyn-da*, *papyrynda* ‘zapaska, fartuch’ → *fartuszeczek*, *fartuszek* (fartuszyk), *zapaska*
- fartuszeczek** ‘ts.’, zdrobn. od *fartuszek*, por. ukr. *фартушечок*. *A to fartuszeczek taki ů co* JF17 ▲ Oleszk: *fartuszeczek* → *fartuch*, *fartuszek* (fartuszyk), *zapaska*

niej wysokości, szeroki, delikatnie zwężany do dołu („wiedeński”). Był zrobiony ze skóry lub drewna (obuwie „na korkach”).

Л. Костенко, *Шевський кустарний промисел на Лівобережному Поліссі* (друга половина XIX – 60-ті роки XX століття), [w:] *Сіверянський літопис*, №1, 2010, s. 20–33.

fartuszek też **fartuszyk** ‘fartuszek’, zdrobn. od *fartuch*, por. ukr. *фартушу|ок*, ros. *фартушек*. [To one chodzą w czym?] w *te fartuszki puwyszywany*. [A jak fartuch jest, to taki od pasa w dół, czy tutaj też?] *nie, tak to fartuch si nazywa wże na hrudi* JF17. *U nas nazywały sie oto o fartuszk|y takie, zn|ajete. Fartuszki. Fartusz|ok takij* HG22. *Fartuszyk szet, co taki wo, wo taki wo wo, przyczepiali, no ładnyj wyszytyj toże ż.* [Żeby się spódnica nie brudziła to się nakłada jeszcze na wierzch?] *fartuszyk* MG31 ▲ Drag: *fartuszyk*, Nowos: *fartuszek*, Oleszk: *fartuszek* → *fartuch*, *fartuszczek*, *zapaska*

giestka ‘falbana: pas tkaniny przyszywany dla ozdoby do odzieży’, z ukr. dial. *zecmka*. *A te ũo szyli z giestka. Giestka*. [Co to znaczy giestka?] *na o przyszyji tak |o kawałeczyk lisztwy. Pryszywały wo to z giestka*. [I co to była ta giestka? To kawałek taki?] *taki kawałyk przyszytyj*. [Przyszyty na koszuli? Przecięli, czy to było zszyte razem?] *zuszty, zusztywali, wo tak zuszowały*. [Giestka to było naszyte? Na wierzchu koszuli, czy to był materiał, jeden kawałek?] *nie, no |o takij kusoczok przy... da pryszywały. Wono ny buło naszyty na wercha na kuszuli, a tak du kuszuli prywyszywano. Wot tak, tot wo pryszywały kusoczok takiej, siud|a, siud|a budie na siud|a, zn|ajety, naszywały, wot tak naszywały. To gi|estuczka zwało sie u nas* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano → *giestoczka*

giestoczka ‘falbanka’, zdrobn. od *giestka*. *To gi|estuczka zwało sie u nas* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano → *giestka*

gorslet ‘część spódnicy powyżej pasa’, por. ukr. *kopc|em.Gors|et toży nazywali, spódnica taka zrubila* [popr.] *zrubiona, ży wona tak niby na razincy i tutaj szew w górzy niby bryży je, każo: zszyła sobi spódnicy z gursety* [A tutaj w gorsecie były takie ząbki? To jak to nazywali te?] *to wsio niby nazywali gursety* JF17 ▲ DrCh: *gorset, stanik* ‘część ubrania kobiecego bez rękawów’, Pnik: ‘część ubrania kobiecego bez rękawów, wyszywane, zakładane na bluzkę’, Tuligł: *gorset* ‘część stroju kobiecego’

gudziczki ‘guziczki’, zdrobn. od *guzik*, por. ukr. *гудзичку*. *Tak sam.o gudziczki przyszywali wot tak* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano → *guzik* (*gudzik*)

guzik też **gudzik** ‘guzik’, por. ukr. *гудзук*. *I na gudzik sie zaszpilało i wsio* JF17. *Gudzik* HG22. [... sztany?] *buły na gudzikach, a w koho na razinc.e*. [A najpierw to było co?] *na guzikach, na guziki takie. Ubszywka i gudzik* MG31 ▲ Drag: *gudzyk*, Nowos: *guzik, guziki, goziki* → *gudziczki*

haczek ‘haczek haftki’, z ukr. *zau|ok*. [A taka zapinka, co ma haczek i takie uszko?] *hacz.ek, jedyn taki tak |o jeden ma, a drugi ma ũuszko, tak du spódnicy sie przyszywa i tak zaczypia si. Zawiuunzuj si [fartuch] czy nawit’ na te haczki zaszpilia* JF17. [Ale jeden to jest...] *hacz.ek. A ja nie wim, kazali wu nas haczki kup. Knopki i tyw|o, i haczky* HG22 ▲ DrCh: *hacz|ok*, Pnik; por. w Oleszk i Hrecz: *haczyk*, lmn. *haczki* ‘haczyk do łowienia ryb’, w Mośc: *haczek*: ‘szydełko’ → *hapłycki, huczlok*

- hapłyczki** ‘część haftki’, z ukr. pot. *ганлицьк|i*, ukr. *ганлицьк|u*. *Hapłyczki wu nas były* HG22 ▲ DrCh: *konyk*, Nowos: *hapliki*, Oleszk: *hapłyk* → haczek, huczłok
- huczłok** ‘część haftki’, por. ukr. pot. *зуч|ок*, ukr. *зач|ок*. *To kazały na huczłk|u nosyły. Ja znaju, szo na huczłk|u i tu każe sztan|y na huczłk|u tyl’ko* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano → haczek, hapłyczki
- klin** ‘kawałek materii w kształcie trójkąta’, por. ukr. pot. *клин*, ukr./ros. *клин*. *Kliny to wstawiali w spódnicach. No w spódnicach, szyji si spódnica zy sztyroma klinami, wstawiało sie tutaj o wonska, a tutaj te kliny taki szyroki wstawia sie* JF17. [A tutaj jak u koszuli robili, to taki tutaj wszywali, to jak to się nazywało?] *klin* HG22 ▲ DrCh: *klin*, *ftoka* ‘kawałek materiału wszyty pod rękawem’, Mość ‘określenie rozporka u spodni’, Nowos: *klineczki*, *klinek*, Oleszk: *cwikiel* ‘klin wszyty pod rękawami koszuli’, Pnik ‘trójkątny kawałek materiału wszyty pod rękawem koszuli’
- knopki** ‘zatrzaski’, por. ukr. pot. *кнопки*, ukr./ros. *кнопки*. [Czasem jak się zapina coś z boku się zapinało, z jednej strony była taka jedna metalowa mała część i z drugiej strony i tak się zapinało?] *knopki.e. A knopki*. [A po polsku to jak się nazywa?] *n.o knopki* HG22 ▲ Mość: *knopka* ‘pinezka, przycisk’
- komirz** ‘kołnierz’, z ukr. *комір*. [A ta bluzka to tutaj miała jakiś taki ten, czy tak było ściągnięta?] *pod szyji i komirz* HG22. *A to wo komirz* MG31 ▲ DrCh: *komirz*, Hrecz: *worotnik*, Nowos: *komirz*, Oleszk: *komnierz*, *kołnierz*, Tuligł: *komirz*, Pnik: *kołnierz*,
- kutasy** ‘ozdoba w postaci pędzla z nici lub sznureczków’, z ukr. *кымацу*. *Aha, i taki sie wpasuju, duże te, kutasy*. [I to z czego? Kutasy takie z boku?] *z boku, to z czego, no szerścianyj jakiś, no kraszone wono, rozmajite takie rabeńki. A chłopy kob|it, niby meszczynny mieli czerwone, same czerwone, taki*. [Też takie?] *takie w pasy so*. [I z czego?] *z wełny wono takie, szerściane, pliecione, aha* WG15 ▲ DrCh: *kutasyk*, *kutasik* ‘ozdobna szyjka bata’, Hrecz: *kutas*, *kutasik* ‘ozdobna szyjka bata’
- lisztwa** też **łysztw** ‘listwa, wąski pasek materiału do obszycia brzegów ubrania, np. przy spódnicy’, por. ukr. *луштва*. [A to co pod spodem, jak spódnica jest?] *t.o kažo rombyk, toży un rombyk zagientyj. Nie to łysztw. Czom rombyk, i łysztw, wyszywać to lisztwu, lisztwu. To t.o listwu zwe sie* HG22 ▲ Oleszk: *lisztwa*, Tuligł: *listwa*
- obszyweczka** ‘ozdobne obszycie koszuli’, zdrobn. od *obszywka* por. ukr. pot. *обшувочка*. *No wyszywali, .obszyweczki to, toże obszyweczki* WG15. [A tu?] *obszyweczki* HG22 ▲ Oleszk → *obszywka*
- obszywka** ‘ozdobne obszycie koszuli’, por. ukr. *обшувка*. *I pazychi na chłop... [popr. się] menszczynnam toże wyszywali, obszywki takie wo wyszywali, kiedy, chto chciał jakie. A to .obszywka niby, a to pazucha*. [To znaczy obszyweczki na manżetach, a obszywka pod...] *pod szyje* WG15. *Upszywka i gudzik*. [A to

co może być kuce jeszcze?] *k|urtoczka sze je taka wo teńka z uprzywko, a wo taka na pudobie jak wo wy zawiziany(?)* MG31 ▲ Drag: *wóbszywka, wószzywka* ‘obszewka, oszewka, prosty kołnierz przy koszuli’, Tuligł: *obszewka* ‘stójka u koszuli’ → *obszyweczka*

podolek ‘podolek’, por. ukr. *подолок*. [A podolek mówili?] *pudoł.ek*. [To podolek to też w koszuli?] *nie, to pudoł.ek, o to takie spódnica, o to o z przodu to pudoł.ek si nazywa* JF17. [Ta część na dole, to się jakoś nazywała, że się bierze i tak się niesie?] *p.odoł.ek*. [I niesie się w czym?] *w podółku* HG22 ▲ Drag: *pódołyk* ‘dolna część spódnicy i kolana’, Nowos: *pudolek*, Oleszk: *podolek* ‘dolna część fartucha’, Pnik: *nadołek* ‘dolna część kobiecej koszuli’, Tuligł: *podolek* ‘dolna część kobiecej koszuli’

poła ‘dolny fragment jednej z dwóch części ubioru rozpinającego się z przodu’, por. ukr./ros. *нола*. [A to poła nazywali?] *poła. Da, poła*. [I płaszcz ma dwie...] *dwie poli* MG31 ▲ Pnik, DrCh, Nowos

prażka ‘sprzączka’, z ukr. pot. *пращка*, ukr. *пращка*, ros. *пращка*. [A to jak się nazywa to metalowe?] *jak wam skazać. Prażka, prażka. No u nas prażka razem każu, ni ma tegu* HG22. [A to jak się nazywa u rzemyka?] *Prażka* MG31 ▲ DrCh: *sprażka, zaprażka*, Nowos: *prażka, papróżka*, Oleszk: *sprzączka*, Pnik: *przączka* ‘zapięcie pasa’, Tuligł: *sprzączka*

przepaska ‘przepaska: to, czym się ktoś opasuje; wąski pas materiału’. [Na co się zawiązuje?] *prz.epaska* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano

reńkaw ‘rękaw’, por. ukr./ros. *рук|ав*. [A ten tutaj, co wszywali taki kawałek, to jak się to nazywało?] *Reńkaw przyszywali taki*. [A kożuszek to jaki był, z rękawami czy bez?] *Z reńkawami, to na co tyj kożuszek bez reńkawa* WG15. [A baby to mieli takie długie te koszule?] *z r.eńkawami, ni było tak o byz r.eńkawów*. [A co to kamizela?] *o ůo tak ůo, jak ja zara wudziana, byz r.eńkawów* JF17. *Taki wo wrodi jegu jak saczyk taki malieńki szyli, r.eńkawy, i taki wo kuceńki. A byz tak .o byz r.enkawów kamizel’ka każu, żylietka* MG31 ▲ Hrecz: *rękaw*, Maćk: *ryńkaw*, Nowos: *rynkow, rynków*, Oleszk: *rękaw*

rzemyk ‘pasek’, por. ukr. *ремін|ець*, ros. *ремеш|ок*. [Chłopy tutaj to co miały pa...?] *rzemyk* HG22 ▲ Drag: *rzemiń, rzemyk, rzymyczyk*, Hrecz: *rzemień* ‘rzemień, pasek skórzany’, Nowos: *rzemiń, rzemień, rzemyk*, Oleszk ‘pasek skórzany’, Tuligł: *pasik* ‘paseczek’

szlejki ‘szelki’ ramiączko w koszuli’ z ukr. pot. *шлейки*, ukr./ros. *шлейку*. *Szlejki*. [To koszula...] *Zy szl’yjkamy* JF17 ▲ Mość, Oleszk: *szlejka*

sznureczki ‘ts.’, zdrobn. od *sznurki*, por. ukr. *шнурочки*, ukr. pot. *шнурочки*. [I czym się związuje ten fartuszek?] *sznureczki* MG31 ▲ Nowos: *sznureczek, motuzeczek, troczek* → *sznurki*

sznurki ‘ts.’, por. ukr. pot. *шнурк|i*, ukr./ros. *шнурк|u*. *Zaszczszongać te sznurkami* HG22 ▲ Drag: *sznuryk, motuz, mótuzyk*, Hrecz: *motuz, motuzek* ‘sznur’, No-

wos: *mutuzek, sznurek, sznurki*, Oleszk: *sznurek*, Sat: *sznurek, motuz|ok*, Tuligł: *sznur, motuz; linwa, linewka* ‘lina’ → *sznureczki*

wstążka ‘ts.’. [A z czego wstążka była?] *jakis sznurkowy byli, ůo tutaj ůo leży pód puduszko, czyrwona tam leży wstonżka* JF17 ▲ DrCh: *stonżka*, Mość: *lenta, l|entoczka*, Oleszk: *stążka, wstążka, uplitka, uplitka* ‘wstążka, kawałek materiału wplatany we włosy’, Pnik: *wstążka*, Sat: *stążka*, Tuligł: *plitki* ‘sznureczki do zaplatania włosów’, *stążka*, Nowos: *lenta, końniczki, kośnik*

zapaska ‘fartuch do pasa’, por. ukr. dial. *zanacka*. [A co to zapaska?] *zapaska? Tej fartuch pewni zapaska. [A mówili fartuch czy zapaska?] wiencyj mówili fartuch, a ja czuła to zapaska. Bu ja tak jak du Hriczanyj du kuściola jede, tu tam te baby chodzo, te zapaski jich nawyt’ du kuściola toży wczypiła, taki wyszyty je te wo. [To one chodzą w czym w za...?] w te fartuszki puwyszywany i oni w te nidzieliu idzie druga każy ty nawyt’ du kuściola w zapaski idiesz* JF17. *To zapaski kuł|yś nazywały star|i żink|y zapaska, u nas tak nazywały* HG22 ▲ Drag, Mość, Oleszk, Pnik ‘weńniana pelerynka zakładana na ramiona’, ‘fartuch do pasa’, Tuligł: *zapaska, zapaszczysko; pyrypynda, papyrynda* ‘zapaska, fartuch’ → *fartuch, fartuszek (fartuszyk), fartuszeczek*

Z przedstawionych 31 wyrazów 11 są ogólnopolskie: *fartuszeczek, fartuszek (fartuszyk), gors|et, gudziczki, guzik (gudzik), obszyweczka, podolek, przepaska, reńkaw, sznureczki, wstążka*; 8 – wspólne (pol./ukr.(ukr.pot.)): *fartuch, klin, kutasy, lisztwa (łystwa), obszywka, poła, sznurki, zapaska*; 12 – zapożyczone: *buławka (z ukr./ros.), buł|awoczka (z ukr./ros.), giestka (z ukr. dial), giestoczka (z ukr. dial.), haczek (z ukr.), hapłyeczki (z ukr.), hucz|ok (z ukr. pot.), knopki (ukr.pot. /ros.), komirz (z ukr.), prażka (z ukr. pot.), rzemyk (z ukr./ros.), szlejki (z ukr./ros.)*.

7. Nazwy czynności i inne określenia związane z odzieżą

fastrygować ‘fastrygować: zszywać materiał rzadkim ścięciem’, por. ukr. dial. *řacmpuzybamu. To fastryguji, fastr|yguji, fastr.eguji to, to co treba masz|ynkuju szyty, a wże jak stybnuji to to sam|a szyji* HG22 ▲ Mość: *fastrygować, przyfastrygować* ‘prowizorycznie przyszyć’, Nowos: *sfastrygować*

na bosu nogu (wzuc się) ‘na gołe stopy’, z ukr. *na bosy noży*, ros. *na bosy noży*. [A jak ktoś bez butów chodził, to jak mówili?] *bosyj* JF17. *Ni, to to na liato, na liato chto chodził, bose chodzili. [A w lecie, to chodzili w czym na nogach?] Bos.e, bose chodzili, chto tam po ścirni, po wsiemu po... chto tam chodził wtedy wzutyj. [... że w buty same wkładał, ale gołą nogę wkładał?] no goła noga, prabość, to było taka* WG15. *No a szo, jak na bosu nohu, to na prabuść* HG22 ▲ Drag: *busaki, na busaki* ‘boso’, DrCh: *boso, bosiak|om* ‘bez butów’, *nago, na*

gołk|i ‘chodzić w butach na gołe nogi’, Mość: *na bosaka* ‘boso’, Nowos: *boso*, *na boso noge*, *na bosu noge*, *bosy*, Oleszk: *boso* ‘bez butów’; *nago*, *na gołki* ‘chodzić w butach na gołe nogi’, Pnik: *boso* ‘bez butów’, Tuligł: *goła noga* → *na prabość*

naciągać ‘założyć’, z ukr. *натягнути*, ros. *натянуть*. [To buty na...] *na prabuść naciognuł*. *To nosk|i*, *nosk|i nacionga si szurściany*. *Sze długa pańczocho tak si nacionga si* JF17 ▲ W innych gwarach nie zapisano

nakładać *ndk*, **nałożyć** *dk* ‘zakładać’, z ukr. pot. *накладати*, *наложити*. *Welion taki nakładaju*, *długi biały*, *a to taki wo*, *nu kruciuški*, *taki wo no na głowe nałoże*, *a tutaj sze chuścino tak |o zwionżu* WG15 ▲ DrCh: *nałożyc* ‘wdziewać na siebie ubranie’; por. Oleszk i Hrecz: ‘o podatkach’

nałożyć → *nakładać*

na prabość (*wzuc się*) ‘chodzenie w obuwiu włożonym na gołą stopę, na bosc nogi’. [... że w buty same wkładał, ale gołą nogę wkładał?] *no goła noga*, *prabość*, *to było taka*. *Na prabość każu wżuzuł si i puszeł* WG15. [A co znaczy na prabuś, że ktoś chodzi na prabuś?] *na prabuść*, *na prabuść*. *Na prabuść chodzi*. *To nijaki ni unuczki ni pańczocho ni wzuwa si jich w buty*, *nic*. [To buty na...] *na prabuść naciognuł* JF17. [To czerewik, to na pra...] *na prabuść*. *Na prabuść*. *No a szo*, *jak na bosu nohu*, *to na prabuść* HG22 ▲ Drag: *w prabuść*, Oleszk: *w prabość*, Pnik: *na przyboś*, Tuligł: *prabość* → *na bosu nogu*

naszywać ‘ts.’, por. ukr. *нашивати*, ros. *нашивать*. *Wot tak*, *tot wo przszywały kusoczok takiej*, *siud|a*, *siud|a*, *budie na siud|a*, *zn|ajety*, *naszywały*, *wot tak naszywały* HG22 ▲ Mość: *naszyć* ‘przyszyć’, Oleszk: *naszyć* ‘uszyć dużo, naszyć’ → *przyszywać*

nosić ‘ts.’, por. ukr. *носити*, ros. *носить*. *I baby nosili koszuli*. *Jakieś czepce nosili* WG15. *No a coż*, *chłopy wiencyj sze nusili z tegu płótna*, *jak baby* JF17. *To każały na huczku nosyły*. *Na mutuzku nusili*. *A n.o stary liudzi i żinky*, *i muszczyzny nusyły toży* HG22 ▲ Hrecz, Maćk; por. Oleszk: ‘mieć coś przy sobie’

odcinać ‘ts.’, por. ukr. pot. *одинати*. *No odcinali*, *ucinali*, *jak chto chciał*, *wiency*, *mnij* HG22 ▲ Oleszk: *obcinać* ‘o włosach’ → *ucinać*

przybirać się ‘ubierać się’, z ukr. pot. *прибиратись*. [Wdziewać na siebie ubranie, to jak to mówią, że się człowiek co?] *Przybira si*. [I ja się zaraz] *Przybiram*. [I wun też się przy...] *Przybira*. [I my się] *Przybiramy*. [A wczoraj to ja się już] *Ni przybirał*. [I jutro ja się będę] *Przybirać* JF17 ▲ Oleszk: *ubierać się*, *ubrać się*, Pnik: *ubierać sie*, Tuligł: *oblekać się* → *zawodziwać*

przyczepiać ‘zawijazywać, ubierać (o fartuchu)’, z ukr. pot. *причіпляти*. *Fartuszyk szeł*, *co taki wo*, *wo taki wo wo*, *przyczepiali*, *no ładnyj*, *wysztyj toże ż* WG15 ▲ Nowos: *przyczepić*, Oleszk; por. Hrecz: *przyczepić* ‘przywiązać (o naczyniu)’ → *wczepiać*

przyszywać ‘ts.’, por. ukr. *npuuuuwamu*, ros. *npuuuuwamb*. *Reńkaw przyszywali taki WG15. Tak du spódnicy sie przyszywa i tak zaczypia si JF17. Na o przyszyji tak |o kawateczyk lisztwy. Pryszywały wo to z giestka. Taki kawałyk przyszytyj. Nie, no |o takij kusoczok pryszywały. Tak sam.o gudziczki przyszywali. Wot tak, ży przyszywa si spódnica HG22* ▲ Maćk: *przyszywać*, Nowos: *przeszyć*, Oleszk: *przyszywać, przyszyć*, Tuligł: *naprzyszywać* ‘przyszywać, poprzyszywać’ → *naszywać*

rozbierać (się) ndk, rozebrać (się) dk ‘ts.’, por. ukr. pot. *poзбіp|amucя, poзібp|amucя. Ruzbirać*. [To ja się zarazr będę...] *ruzbirać*. [I wun też...] *też bedzi sie ruzbirać*. [I wczoraj to ja się...] *ruzbirała*. [I już się roz...?] *rozebrał. Wieczór ruzbira si i w białych sztanach i w białych kuszuliach chłopy, a tera goł.e JF17* ▲ Drag: *rózdziwać si*, Pnik: *rozebrać się*, Tylił: *rozodziać się* ‘rozebrać się’, Oleszk: *rozebrać*; por. Hrecz: *rozbierać się* ‘wiedzieć, orientować się’; por. Oleszk: *roz-bierać* ‘burzyć, rozwalac’

rozebrać (się) → *rozbierać (się)*

rozzuć (się) → *rozzuwać (się)*

rozzuwać (się) ndk, rozzuć (się) dk ‘zdejmować buty’, por. ukr. pot. *poззыв|amucя, poзз|ymucя*. [A jak trzeba je ściagnąć, to się trzeba...] *ścienońc na co, rozzuć si WG15*. [A można się wzuć czy...?] *czy rozzuć si*. [To ja się zaraz...] *r.ozzujj*. [I wun też się...] *też sie rozzujj*. [A my się...] *ruzzujemy*. [Zdejmować buty, to się mówi, że zzuwać?] *ruzzuwać JF17*. [A trzeba buty co?] *I na rozuć si HG22* ▲ DrCh: *zdejmować, zzuwać* ‘zdejmować buty’, Maćk: *rozzuwać (się)*, Nowos: *zruc*, Oleszk: *rozzuwać się, rozzuć się*, Pnik: *zdejmować, zzuwać*, Tuligł: *powy-zuwać* ‘pozdejmować obuwie z nóg’, *wyзуwać się, wyzuc się* ‘zdejmować buty’

skinąć ‘zrzucić, zdjąć’, z ukr. pot. *ckинуть*, ukr. *ck|uhyumu*. [A przed krzyżem albo przed kościołem to czapkę trzeba...] *skinuć*. [To ja tę czapkę teraz...] *skinuł*. [I wun też...] *też skinuł*. [I jutro to ja ją...] *skin.e. L|iwczyk tej skiniesz JF17*. [A trzeba buty co?] *wuzuć i skinuć HG22* ▲ DrCh: *zżucić, żucać, zdejmować, zdjąć*, Hrecz: *skinąć*, Maćk: *skinąć, zdjąć*, Nowos: *skidać, zruc*, Oleszk, *skinąć, zdejmac, zdjąć*, Pnik: *zdejmować*, Tuligł: *zdejmac, pozdejmac* ‘zdejmować’

spinać ‘ts.’. *A co to buło też, to spinaju, wot buł|awoczki każu taki, z huł|owuczkuju HG22* ▲ por. Tuligł: *zapinać* ‘spinać (o włosach)’

stybnować ‘stebnować’, por. ukr. *стебнувати*. *A stybnować*. [Co znaczy stebnować?] *no szyć każe stybnuji won. No rynkami szyji tak stybnuji*. [A potem trzeba maszynką?] *no jak wże zastybnuje, no tak*. [Jak zastebnuje, to co?] *to co że je sztymbuji tak. A wże jak stybnuji, to to sam|a szyji, to wże maszynkuju ny treba, t.o tyl'ku nu tak HG22. Stybnować, a to tak kiedyś stybn.owali*. [To jak to było?] *szyjisz raz igłu tak, dupir.o wracasz si siud|y znow, dupiro znow siud|y, tak, ży ono si pu za jedna niby nitka nawet' ni szyta. Tak stybnuwali. No ja tak ni stybnuwała, nie wim jak JF17* ▲ Drag: *stybnować, maszynować* ‘stebnować, szyć

długim ścięciem’, DrCh: *stebnować*, Oleszk: *stebnować*, *wystebnować*, Pnik: *stebnować*

sznurować ‘ts.’, por. ukr. *шнурувати*. [To buty się sznurkami...] *sznuruj* JF17 ▲ Oleszk → *zaszczongać*, *zasznurować*

szyć ‘ts.’, por. ukr. *шуму*, ukr. pot./ros. *шумь*. *Szyli k.oszuli. Coś szyli sze* WG15. *Jak ni ma maszynki, to r.eńkami szyjo, jigło. Szyji si spódnica zy sztyroma klinami* JF17. *Taki wo wrodi jegu, jak saczyk, taki malieńki szyli* MG31 ▲ DrCh, Hrecz, Maćk, Nowos, Oleszk, Pnik

ucinać ‘ts.’, por. ukr. *утинати*. *No odcinali, ucinali, jak chto chciał, wiency, mniej* HG22 ▲ Oleszk: *uciąć* → *odcinać*

wczepiać ‘ubierać, przyczepiać’, z ukr. pot. *вчіпляти*, ukr. *чіпляти*. *Te zapaski jich nawyt’ du kuściota toży wczypiła* JF17 ▲ Oleszk: *uczepiać*, *uczepić* → *przyczepiać*

wiązać ‘robić na drutach’, z ukr. *в’язати*, ros. *вязать*. *Wo t.o ja sze takie wiunzała trochy. Pańczocho wo wiunzału si toży. Na a jakżeż, kiedyś ni były z czego, to my tam co-nybud’ szukali i wiunzali* MG31 ▲ Hrecz: ‘zawiazywać chustkę na głowie panny młodej’; por. Oleszk i Hrecz: ‘wiązać, np. snopy’

wstawiać, też **wstawlać** ‘wstawiać’, por. ukr. *вставляти*, ros. *вставлять*. *Kliny to wstawiali w spódnicach. No w spódnicach, szyji si spódnica zy sztyroma klinami, wstawiało sie tutaj o wonska, a tutaj te kliny taki szyroki wstawia sie* JF17 ▲ Hrecz: *wstawiać*, Nowos: *wstawić*, Oleszk: *wstawiać*

wszyć ‘uszyć’, z ukr. pot. *вшуму*. *Dwa metry kupisz, tak wszyjisz tam bli|uzyczki czy spódnicy* HG22 ▲ W innych gwarach nie zapisano

wzuć (się) → *wzuwać (się)*

wyplatać ‘ts.’, por. ukr. *виплітати*, ros. *выплетать*. *Kapeliuch no, ze słomy wypliecie sobie sam, to tyj taki* WG15 ▲ Oleszk: *wyplitać*

wyszywać ‘ts.’, por. ukr. *вишивати*, ros. *вышивать*. *Meszczyznam toże wyszywali obszywki takie wo wyszywali, kiedy chto chciał jakie. No wyszywali, .obszyweczki to, toże obszyweczki. Wsio na sobi, jak wyszywać, to jak chto wumiał, ja wim, chto tam, chto nauczył si, to tej szył. Zasyliac i jaka kwiatka tam je, to takie trzeba kwiatki wyszyć* WG15. *I tam baby siedzu, wyszywaju, spiwaju i maczaju* JF17. *Kułyś wyszywali. Kułyś wyszywały, to co nie. To mał.o kto, ja tak ni pamientaje, szo wyszywali, ałe mało. To tam w Z|apadnij jak wyszywali. U nas toży wyszywały, były, soroczky były wyszyti* HG22 ▲ Hrecz, Maćk, Nowos, Oleszk: *wyszyć*

wzuwać (się) *ndk*, **wzuć (się)** *dk* ‘wkładać buty’, por. ukr. *взувати*, ukr. pot. *взу|умися*. [Muszę „czerewiki” co zrobić?] *wzuć si*. [Jak?] *na wzuć si trzeba* WG15. [A buty to się nakłada?] *wzuwa si buty* JF17. [A trzeba buty co?] *wzuć*. *Wzuć i skinuć* HG22 ▲ Drag: *wzuwać*, DrCh: *wzuwać*, *uzuwać*, Mośc: *uzuwać*, Nowos: *wzuwać*, *wozuć*, Oleszk: *wzuwać*, *wzuć*, Pnik: *obuwać się*

zaczepiać ‘zakładać (ubranie)’, z ukr. *зачіпляти*. *Sze ja czut’-czut’ nu pamientam takij czepce, takie na głowie zaczepiali sie takie, to było takie, no szyli takie* WG15 ▲ Hrecz: *zaczepiać* ‘zwracać czyjąś uwagę’

zakręcać ‘owijać pod brodę i zawiązywać na karku’, por. ukr. *закр/пучывати*. *No a coż, chuścinka zawionzana czy zakrencona, tyj* WG15 ▲ Hrecz ‘zakręcać’, Maćk: *zakruncali*, Oleszk ‘czepić, zawiązywać chustkę pani młodej po ślubie’

zaszczągać ‘zasznurowywać’. [Trzewiki to trzeba?] *zaszczszongać te sznurkami* HG22 ▲ Drag: *zaściongać si, póżaściongać* ‘pozapinać guziki’ (por. ros. *застёгивать, застегнуть*), Nowos: *zaścigo si, zaścibo si* → sznurować, zasznurować

zasznurować ‘ts.’, por. ukr. *зашнурывати*, ros. *зашнуровать*. [To ja zaraz te buty za...?] *zasznuruj*. [I wun też] *i win też zasznuruj*. [I my też za...] *zasznurujemy* JF17 ▲ DrCh, Mośc, Nowos, Oleszk, Pnik → sznurować, zaszczongać

zaszpilać ‘zaszpilić: zapiąć, przypiąć szpilką’, por. z ukr. *заун|улювати*. *A w tych kuszuliach ni było tak, tutaj taki rumbeczek i na guzik sie zaszpiliało i wsio. Na te haczki zaszpilia si* JF17. [Ale haczek to ma ... to jak się nazywa to?] *n.o zaszpilia sie* HG22 ▲ Mośc: *zaszpilić*, Tuligł: *zaszpilić, przyszpilić* ‘przypiąć’

zawiązywać ‘ts.’, por. z ukr. *зав’язывати*, ros. *завязывать*. *Zawiunzuj sie czy nawit’ na te haczki zaszpilia si. Na mutuzeczyk si zawiunzuj tam* JF17. *Taka czerwona [krejka] tak ũo zawiunzowali t.o ni za naszymi pamięćci* HG22 ▲ Hrecz, Oleszk

zawodziwać ‘ubierać się’. *Kobiety takie, to wże w zimie za...zawodziwajo takij długij wudeży. Byli wowcy, trzymali, plietli chustki i, i zawodziac si, plietli takie. [Co takiego?] Zawodziwać si coś taki, z mietka czy z szedra czy coś plietli, nu a coż* WG15 ▲ Nowos: *wdziwać*, Oleszk: *zawodziwać się, zawodzić się, zawodziac się*, Tuligł: *zaodziać się* ‘okryć się, nałożyć coś na siebie’ → przybirać się

zuszyc ‘zszywać’, z ukr. pot. *зущивати*. [Na koszuli, czy przecięli, czy to było zszyte razem?] *zuszty, zusztywali wo tak zusztywaly* HG22 ▲ Mośc: *uszyc*

Z przedstawionych 38 wyrazów 20 jest ogólnopolskie: *fastrygować, na prabosć, naszywać, nosić, odcinać, przyszywać, rozbierać (się), rozebrać (się), spinać, stybnować, sznurować, szyć, ucinać, wstawiać, wyplatać, wyszywać, zakręcać, zasznurować, zaszpilać, zawiązywać*; 4 – wspólne (pol.-ukr.(ukr.pot.)): *rozzuwać (się), rozzuć (się), wzuwać (się), wzuć (się)*; 12 – zapożyczone: *na bosu nogu* (z ukr./ros.), *naciągać* (z ukr./ros.), *nakładać* (z ukr. pot.), *nałożyć* (z ukr. pot.), *przybirać się* (z ukr.pot), *przyczepiać* (z ukr.pot), *skinąć* (z ukr. pot.), *wczepiać* (z ukr. pot.), *więzać* (z ukr./ros.), *wszyć* (z ukr. pot.), *zaczepiać* (z ukr.), *zuszyc* (z ukr.pot). Odnotowano także 2 wyrazy, które nie są ani wyrazami polskimi, ani ukraińskimi/rosyjskimi: *zaszczągać, zawodziwać*.

W omawianej leksyce przeważają elementy rodzime – 53 wyrazy (44%), mniej jest zapożyczeń z języka ukraińskiego (w tym ukraińskiego potocznego) i/lub rosyjskiego – 45 wyrazów (37%), wyrazy wspólne stanowią 23 (19%), Zanotowano także 2 wyrazy, które nie są ani wyrazami polskimi, ani ukraińskimi/rosyjskimi: *zaszczągać*, *zawodziwać*.

Do zapożyczeń z ukr./ros. zaliczam takie wyrazy: *kapeluch* (z ukr.), *kapiszon* (z ukr.), *kozyryk* (z ukr. pot.), *nakidka* (z ukr. pot.), *kurtoczka* (z ukr./ros.), *płatcie* (z ukr. pot./ros.), *pynż|ak* (z ukr. pot.), *rubaszka* (z ukr. pot./ros.), *żyletka* (z ukr. pot.), *watnik* (z ukr. pot.), *nos|ok* (z ukr./ros.), *sztanka* (z ukr. pot.), *wunuczki* (z ukr. pot.), *liwczyk* (z ukr.), *majka* (z ukr./ros.), *soroczka* (*spodnia*) (z ukr. pot.), *trus|y* (z ukr./ros.), *czerwyki* (z ukr. pot.), *ruminki* (z ukr. pot.), *haczek* (z ukr.), *sapożki* (z ukr. pot./ros.), *tufli* (z ukr./ros.), *buławka* (z ukr./ros.), *buł|awoczka* (z ukr./ros.), *giestka* (z ukr. dial.), *giestoczka* (z ukr. dial.), *hapłyczki* (z ukr.), *hucz|ok* (z ukr. pot.), *knopki* (z ukr. pot./ros.), *komirz* (z ukr.), *prażka* (z ukr. pot.), *rzemyk* (z ukr./ros.), *szlejki* (z ukr./ros.), *na bosu nogu* (z ukr./ros.), *naciągać* (z ukr./ros.), *nakład|ać* (z ukr. pot.), *nałożyć* (z ukr. pot.), *przybirać się* (z ukr. pot.), *przyczepiać* (z ukr. pot.), *skinąć* (z ukr. pot.), *wczepiać* (z ukr. pot.), *wiązać* (z ukr./ros.), *wszyc* (z ukr. pot.), *zaczepiać* (z ukr.), *zuszyc* (z ukr. pot.).

Do słownictwa wspólnego dla języków polskiego i ukraińskiego (ukr. pot.) i/lub rosyjskiego zaliczam: *chustka*, *kaszkiet*, *welon*, *czepiec*, *kapturek*, *guńka*, *palt|o*, *płatcz*, *sztany*₁, *pańczochi*, *sztany*₂, *fartuch*, *klin*, *kutasy*, *lisztwa* (*łyszta*), *obszywka*, *poła*, *sznurki*, *zapaska*, *rozzuwać (się)*, *rozzuć (się)*, *wzuwać (się)*, *wzuć (się)*.

Z odnotowanych 123 nazw ubiorów 38 wyrazów – nazwy czynności związanych z odzieżą, 31 – nazwy części ubiorów i dodatków, 20 – nazwy odzieży wierzchniej i jej części, 13 – nazwy okryć głowy i ich części, 8 – nazwy odzieży spodniej, 8 – nazwy obuwia i ich części, 5 – nazwy okryć nog.

Dla utworzenia zdrobnień używa się sufiksów: **-ek (-yk)**: *kapturek*, *fartuszek*, *kożuszek*, *koz|yryk*, *fartuszek*, *podolek*, *saczek*; **-k**: *chuścinka*, *kamizelka*, *krejka* (*krajka*), *wunuczki*, *sukienka*; **-oczka**: *kurtoczka*, *buławoczka*, *giestoczka*; **-eczyk (-ecz)**: *fartuszczyk*, *obszywczyk*, *sznureczki*; **-iczek**: *gudyczki*; **-yczek**: *hapłyczki*.

Odnutowane pary (szeregi) synonimiczne: *chustka* – *chuścina*, *nakidka*; *czepiec* – *kapturek*; *kamizelka* – *łejbik*, *żyletka*; *koszula*₁ – *rubaszka*; *palt|o* – *płatcz*; *płatcie* – *sukienka*; *nogawica* – *sztanka*; *bielizna* (*bilizna*) – *szmacie*; *koszula*₂ – *soroczka* (*spodnia*); *fartuch* – *zapaska*; *haczek* – *hapłyczki*, *hucz|ok*; *na bosu nogu* – *na prabość*, *naszywać* – *przyszywać*; *odcinać* – *ucinać*; *przybirać się* – *zawodziwać*; *przyczepiać* – *wczepiać*, *sznurować* – *zaszczągać*.

Z przytoczonych cytatów widzimy, że czasami informatorowi trudno odpowiedzieć na pytanie, którego z dwóch wyrazów używano: [A co to jest sukienka?] *no*

płatia, to sukienka. [To jak sukienka wygląda?] na płatia takie wszyty to to tutaj JF17. [A mówili fartuch czy zapaska?] wiencyj mówili fartuch, a ja czuła to zapaska. Bu ja tak jak du Hriczanyj du kuściola jede, tu tam te baby chodzo, te zapaski jich nawyt' du kuściola toży wczypiła, taki wyszyty je te wo HG22.

Z materiału porównawczego wynika, że są wyrazy, na określenie nazw których używano innych wyrazów, np. *koszula*₂ ‘halka’ ▲ Nowos: *koszula niżnia*, Oleszk: *nocnuszka*, Tuligł: *halka*. Odnotowano także wyrazy o takim samym brzmieniu, ale o innym znaczeniu, np. *nosić* ▲ Oleszk: ‘mieć coś przy sobie’; *chusćinka* ▲ Tuligł ‘chustka do nosa’. Są takie wyrazy, których użycia nie poświadczono w innych, wybranych gwarach polskich na Ukrainie: *but|awoczka, giestka, giestoczka, gudziczki, hucz|ok, krejka (kreja, krajka), liwczyk, naciągać, przepaska, ruminki, sztank, wszyć, żyletka*.

Skróty nazw miejscowości:

- Drag – Draganówka, wieś w obwodzie tarnopolskim (11 km na południe od Tarnopola).
- DrCh – Dranieckie Chatki (teraz Czerwone Chatki), wieś w obwodzie żytomierskim (51 km na zachód od Żytomierza).
- Hrecz – Hreczany (Greczany), wieś, dziś część miasta Chmielnicki (dawniej Płoskirów).
- Maćk – Maćkowce, wieś w obwodzie chmielnickim (10 km na zachód od Chmielnickiego).
- Mość – Mościska, miasto w obwodzie lwowskim (70 km na zachód od Lwowa i 28 km na wschód od Przemysła).
- Nowos – Nowosielica, wieś w obwodzie chmielnickim (101 km na zachód od Żytomierza i 114 km na północ od Chmielnickiego).
- Oleszk – Oleszkowce, wieś obok Hwardiejska (Felsztyna) w obwodzie chmielnickim (52 km na zachód od Chmielnickiego i 15 km na zachód od Hwardiejska).
- Pnik – Pnikut, wieś w obwodzie lwowskim (79 km na zachód od Lwowa).
- Tuligł – Tuligłowy, wieś w obwodzie lwowskim (7 km na południe od Komarna i 51 km na południe od Lwowa).
- Sat – Satanów, miasto w obwodzie chmielnickim (80 km na zachód od Chmielnickiego).